

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ (INSTITUT) „ANDREI LUPAN”
CENTRUL DE CERCETĂRI ENCICLOPEDICE

Ion Valer XENOFONTOV

*ENCICLOPEDIA CURIOSITĂȚILOR
TRECUT ȘI PREZENT*

Vol. II

Lăcașuri sfinte
Personalități
Natură
Ecologie
Localități
Imagologie etnică
Educație
Spații și memorie
Violență
Frontiere istorice
Agreement

IAȘI
LUMEN
2019

Lucrarea a fost recomandată spre editare la ședința Consiliului științific al Bibliotecii Științifice (Institut) „Andrei Lupan”, proces-verbal nr. 10 din 25 iunie 2018

Consultant științific: conf. univ. dr. hab. **Constantin Manolache**

Editor: prof. univ. dr. hab. **Antonio Sandu**

Redactor științific: dr. **Lidia Prisac**

Responsabil de ediție: dr. **Iulia Malcoci**

Referenți științifici: preot, conf. univ. dr. **Octavian Moșin**

(Republica Moldova, Chișinău)

dr. **Cosmin Budeancă** (România, București)

Redactori literari: **Vitalie Țurcanu, Tudor Palladi**

Corector, machetare, procesare imagini: **Mariana Rusu**

Coperta: **Vitaliu Pogolșa**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

XENOFONTOV, Ion Valer

Enciclopedia curiozităților. Trecut și prezent. Vol. II /Ion Valer Xenofontov

– Iași : LUMEN, 2019

ISBN-

„Enciclopedia curiozităților. Trecut și prezent”, elaborată în bază cercetărilor științifice de ultimă oră și *de visu*, include informații cognitive din domeniile spirituale, culturale, ale spațialității memorialistice și ale celei de conviețuire.

Cartea cuprinde curiozități referitoare la personalități remarcabile din trecut și prezent. Materialele enciclopedice sunt prezentate în context național și internațional.

Lucrarea conține un bogat material ilustrativ ce completează și întregește compartimentele tematice. Este adresată unui cerc larg de cititori.

© Ion Valer Xenofontov, 2019

© Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2019

© Editura LUMEN, 2019

SUMAR

CHEIA SAPIENTALĂ DIN BUZUNARUL MI(NI)STERIAL AL CURIOSITĂȚII UMANE (Tudor Palladi)	8
DEMERS ÎNTRU UNICITATE (Tudor Palladi)	11
LĂCAȘURI SFINTE. ZECE CURIOSITĂȚI DESPRE	14
Biserica Apostolică Armeană „Adormirea Maicii Domnului” din Chișinău (<i>în colaborare cu Lidia Prisac</i>)	15
Biserica Romano-Catolică „Adormirea Maicii Domnului” din Orhei	22
Catedrala „Sfântul Dumitru” din Orhei	30
PERSONALITĂȚI. ZECE CURIOSITĂȚI DESPRE	36
Academicianul Alexandru Ciubotaru (1932–2017) (Savantul cu vocații artistice)	37
Academicianul Vitalie Postolati („Omul care ne luminează”)	45
Academicianul Valeriu Rudic (Savantul cu performanțe sportive)	52
Compozitorul-academician Eugen Doga (Legenda mondială a capodoperelor muzicale)	59
Dublul campion olimpic Nicolae Juravschi (Leul canoei)	65
Enciclopedistul Nicolae Milescu Spătarul	75
Personalități originare din spațiul actual al Republicii Moldova	79
Preotul militar Alexie Mateevici (Clasicul cu o singură poezie) (<i>în colaborare cu Lidia Prisac</i>)	83
Scriitorul Nikolai Vasilievici Gogol (Un spirit zbuciumat)	90
Sportivul și agricultorul Dumitru Tiron (Campion între agricultori și agricultor între sportivi)	96
Ștefan cel Mare și Sfânt (<i>informații relatate de membrul corespondent Demir Dragnev</i>)	105
LOCALITĂȚI. ZECE CURIOSITĂȚI DESPRE	112
Satul Chircăiești, raionul Căușeni	113
Satul Talmaza, raionul Ștefan-Vodă	121
Orașul Orhei (<i>în colaborare cu Vadim Macaru</i>)	129

IMAGOLOGIE ETNICĂ. ZECE CURIOSITĂȚI DESPRE	138
Etnicii germani din România	139
Festivalul Republican al Etniilor	144
Istoria și cultura găgăuzilor	148
EDUCAȚIE. ZECE CURIOSITĂȚI DESPRE	154
Istoria Universității de Stat din Moldova	155
Liceul-Internat Republican cu Profil Sportiv	166
Școala Primară „Prometeu-Junior” și Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”	172
SPAȚIU. MEMORIE. ZECE CURIOSITĂȚI DESPRE	178
Casa Olimpică	179
Cetatea Făgăraș	186
Memoriile „afghanilor” din satul Antonești, raionul Ștefan-Vodă	193
Muzeul privat al familiei Juravski	200
Scrisorile cetățenilor din Moldova sovietică către Stalin	208
Străzile armenesti din Chișinău (<i>în colaborare cu Lidia Prisac</i>)	213
Vila lui Mihail Karcevski (<i>în colaborare cu Ruslan Rozdovan</i>)	219
VIOLENȚĂ. FRONTIERE ISTORICE. ZECE CURIOSITĂȚI DESPRE ...	224
Execuția cuplului Ceaușescu	225
Primul Război Mondial (prin prismă istoriografică)	230
ECOLOGIE. MEDIU. ZECE CURIOSITĂȚI DESPRE	236
Catastrofa de la Centrala Atomoelectrică de la Cernobîl	237
AGREMENT	244
Baza de Odihnă (Pensiunea) „Știința”	245
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	256
DESPRE AUTOR	259
INDICE DE NUME	260
INDICE GEOGRAFIC	265

SUMMARY

THE WISDOM'S KEY TO MI(NI)STERIAL POCKET

OF HUMAN CURIOSITY (Tudor Palladi)	8
PETITION FOR UNICITY (Tudor Palladi).....	11

SANCTUARIES. 10 FACTS ABOUT

Armenian Apostolic Church from Chisinau "Assumption of Holy Mother of God" (<i>jointly with Lidia Prisac</i>)	15
Romano-Catholic Church from Orhei town "Assumption of Holy Mother of God"	22
Cathedral "Saint Dumitru" from Orhei town	30

PERSONALITIES. 10 FACTS ABOUT.....

Academician Alexandru Ciubotaru (1932–2017) (The scientist with artistic vocations)	37
Academician Vitalie Postolati ("The man who lights us")	45
Academician Valeriu Rudnic (The scientist with sport performances)	52
Eugen Doga – the academician-composer (The great legend of musical masterpieces)	59
Double Olympic champion Nicolae Juravschi (The lion of canoe)	65
Encyclopedist Nicolae Milescu Spatarul	75
Personalities native of Republic of Moldova space	79
Military priest Alexie Mateevici (1888–1917) (The author of an only one poetry) (<i>jointly with Lidia Prisac</i>)	83
Writer Nicolai Vasilevici Gogol (A tumultuous spirit)	90
Sportsman and cultivator Dumitru Tiron (A champion among agriculturists and a farmer among champions)	96
Stefan cel Mare și Sfint (<i>information related by corespondent member Demir Dragnev</i>)	105

MOLDAVIAN SETTLEMENTS. 10 FACTS ABOUT

The Chircăiești village, Căușeni District	113
The Talmaza village, Stefan-Voda District	121
The Orhei town (<i>jointly with Vadim Macaru</i>)	129

ETHNIC IMAGOLGY. 10 FACTS ABOUT	138
The Germans from Romania	139
The Republican Ethnicities Festival	144
History and culture of Gagauz	59
EDUCATION. 10 FACTS ABOUT	154
The History of State University of Moldova	155
Republican Boarding Lyceum with Sport Proficiency	166
Primary School "Prometeu Junior" and Lyceum of Creativity and Inventiveness "Prometeu Prim"	172
AREAS OF MEMORY. 10 FACTS ABOUT	178
The Olympic House	179
The Fagaras Citadel	186
Memories of former Afghans soldiers from Antonești village, Stefan-Voda district	193
Private Museum of Juravschi's Family	198
Letters of Moldavians from Soviet Moldova addressed to Stalin	208
Armenian streets from Chisinau (<i>jointly with Lidia Prisac</i>)	213
The Mansion of Mihail Karcevski (<i>jointly with Ruslan Rozdovan</i>)	219
VIOLENCE, HISTORIC BORDERS. 10 FACTS ABOUT	224
The execution of couple Ceausescu	225
I World War (from historiographical approach)	230
ECOLOGY, ENVIRONMENT. 10 FACTS ABOUT	236
The accident from Chernobyl Nuclear Power Plant	237
AGREEMENT. 10 FACTS ABOUT	244
The Sanatorium "Știința"	245
SELECTIVE BIBLIOGRAPHY	256
ABOUT THE WRITER	259
INDEX OF NAMES	260
GEOGRAPHICAL INDICATORS	265

Pentru MIRANDA și SIMI ION

Motto: „Citește! Numai citind mereu, creierul tău va deveni un laborator nesfârșit de idei și imaginații”.

Mihai Eminescu, geniu

File din „Învățătura lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”, sec. XVI. Muzeul Tiparului și al Cărții Românești Vechi din cadrul Complexului Național Muzeal „Curtea Domnească”, Târgoviște.

Foto: Ion Valer Xenofontov, 22 octombrie 2016

CHEIA SAPIENTALĂ DIN BUZUNARUL MI(NI)STERIAL AL CURIOZITĂȚII UMANE

Tudor Palladi,
Poet, critic literar, traducător, redactor

Ruminată de un șir de sentimente interioare invizibile la o adică, scrierea/rescrierea curiozităților umane ionvalerxenofontoviene pune la încercare atât psihologește persoana care caută a descifra incomunicabilul pe care îl bănuiește/ghicește, cât și materia propriu-zisă din cele măiestrit împletite drept punți de trecere peste efemer cu un anume fler echidistant ironic și impresionant nonantisardonic. Este procedeul lațului sofistic, întins crengian să-i cauți jumătățile mucalite ale rostului nerostit și deslușit tacit pentru cel școlit-neșcolit la verdele firului de iarbă ce răzbate la lumină și de sub aureora secular-milenară a uitării.

Smulgerea măștilor de pe chipul senin al curiozităților este una evenimentială, de vreme ce mintea umană nu scapă nicio ocazie de-a-și da arama pe față și de-a-și vedea setea ei glacial-bestială de dominare a spiritului divin tânjind după izvodul său genuin eminamente și neoficial sacramental.

Spicuite cu o râvnă de plugar vrăjită de eternizarea bobului de grâu de când lumea, curiozitățile ontologice ale istoricului și cercetătorului Ion Valer Xenofontov, contemporan cu bucuria renașterii spirituale, ne pun în dintrea râsu-plânsului ce-l încape numai lacrima cathartică din perspective clipei ce ne trece prin urechile istorice ale acului/placului-neplacului surâzând din oglinda închipuită a lacului ce ne poartă pe legănarea vioriu-iluzie a lucrurilor și a stărilor noastre de fapt intraductibile nici de necuvinte. O lectură pe vertica ideilor și-a unității lor de ansamblu, antologice și filologice/istorice, despuiate de cămașa uitării și tăcerii filosofice, ne fac să ne întrebăm odată cu personajele subiectelor sale întrunite neîntâmplător în universul celui de-al doilea volum rarisimu din Enciclopedia curiozităților care va dezvălui totuși, cei de la sine putere că acestea (curiozitățile...) au ceva din forța miraculoasă a nespusului venind din domeniile sus-ului? Or, ele, vezi bine, dețin o cheie a lor ascunsă către neordinar și har, către personalitate dinspre parte și întreg, dispre criptic și premistic, depășind cu mult ordinarul, ludicul și ineseкул. A fi curios și a trăi în curiozitate înseamnă a trăi ideea de necunoscut, a te învăța de aerul neînceput de dincolo al metafizicului, al icoanei lui invizibile și ilizibile cu ochii minții.

Curiozitatea este cetatea forte care poate fi cercetată numai de cel curios, mereu însetat de tainele ascunse ale lecturilor, faptelor, gândurilor și trăirilor individuale și colec-

tive, istorice și gnostice la toate anotimpurile inimii și conștiinței umane și universale. Trierea acestora într-o scoată la iveală un alt orizont îl ajută pe istoric și pe cercetător de a deschide ușile închise ale clipei în universul ... Național și universal. Poate, de aici și dorința de a regăsi în curiozitate un mod al omului de a fi necesarmente și pricipialmente al enigmaticului, al tainicului și al plasticului totodată.

Mozaical-universal și epocal-revirimental, momentul consolidator unificator al volumului certifică situarea între „Trecut în prezent” al autorului. „Elaborată în bază cercetărilor științifice de ultimă oră și *de visu*” informațiile/curiozitățile oferite din varii perspective ale domeniilor „spirituale, culturale, ale spațialității memorialistice și ale celei de conviețuire”, travaliul, prin „materialele enciclopedice prezentate în context național și internațional”, reprezintă funciarmente o recitare a vieții istoriei și a istoriei vieții prin prisma „curiozităților referitoare la o seamă de personalități remarcabile” de ieri și de azi.

Salbele strălucitoare ale subiectului/liniilor de subiect seducătoare sunt în credito și creația, sufletul și lumina, Divinitatea și realitatea, viața și istoria, destinul și omul, misterul și adevărul, posibilul și imposibilul.

Unitatea prin diversitate („Lăcașuri sfinte” și „Personalități”, „Natură” și „Ecologie”, „Localități” și „Imagologie etnică”, „Educație”, „Spații ale memoriei”, „Violență”, „Frontiere istorice” și „Agreement” etc.) cultivată direct și indirect de către autor acoperă *volens-nolens* un spațiu incomensurabil trecut prin miraculosul „Zece” („Zece curiozități despre...”: Biserica Apostolică Armeană „Adormirea Maicii Domnului” din Chișinău (în colaborare cu Lidia Prisac), Biserica Romano-Catolică „Adormirea Maicii Domnului” din Orhei, Catedrala „Sfântul Dumitru” din Orhei sau despre personalități: Ștefan cel Mare și Sfânt; enciclopedistul, înainte-mergătorul Nicolae Milescu Spătarul; scriitorul Nikolai Vasilievici Gogol, cu rădăcini românești; preotul militar Alexie Mateevici (Clasicul cu o singură poezie – imnul „Limba noastră”); academicienii: Alexandru Ciubotaru (1932–2017) (Savantul cu vocații artistice); Vitalie Postolati („Omul care ne luminează”); Valeriu Rudic (Savantul cu performanțe sportive); compozitorul-academician Eugen Doga (Legenda mondială a capodoperelor muzicale); ori dublul campion olimpic Nicolae Juravski (Leul canoai); sportivul și agricultorul Dumitru Tiron (Campion între agricultori și agricultor între sportivi) etc., etc.

Deși s-ar părea inițialmente scrise pe o singură coardă, materiale-studii ale volumului dezvăluie un enciclopedist ale genului și un istoric inspirat de curiozitatea cazurilor deloc incidentală și originar-originală, vorba vine (par exemple „Zece curiozități” despre localitățile Chircăiești din Căușeni și Talmază din Ștefan-Vodă; ori „Imagologie etnică”, „Zece curiozități” despre „Etnicii germani din România” sau despre „Festivalul Republican al Etniilor”, „Istoria și cultura găgăuzilor”).

Autorul manifestă un interes deosebit față de „Educație” (de unde și momentele asupra cărora meditează) în „Istoria Universității de Stat din Moldova” sau „Liceul-Internat Republican cu Profil Sportiv” ori „Școala Primară „Prometeu-Junior” și Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”), de „Spațiu. Memorie” (relevante sobru în eseurile „Casa Olimpică” și „Cetatea Făgăraș”, în „Memoriile «afghanilor» din satul Antonești, raionul Ștefan-Vodă și în „Muzeul privat al familiei Juravski” sau în

„Scrisorile cetățenilor din Moldova sovietică către Stalin”, în „Străzile armenesti din Chișinău” [în colaborare cu Lidia Prisac] și în „Vila lui Mihail Karcevski” [în colaborare cu Ruslan Rozdovan]).

Incitante sunt nici vorbă și celelalte materiale ale ediției din compartimentele structural-tematice și ideatice, intitulate „Violență. Frontiere istorice” („Execuția cuplului Ceaușescu” și „Primul Război Mondial (prin prismă istoriografică)”, „Ecologie. Mediu” („Catastrofa de la Centrala Atomoelectrică de la Cernobîl) și „Agrement” („Baza de Odihnă (Pensiunea) „Știința”).

Magistralmente orientat instuitiv spre soarele inimii și al conștiinței de sine, (cuprinzător topit în „zece”, pitagorian vorbind) universul volumului se coagulează și se cristalizează indirect în jurul ideii de Viață și de Om, de Patrie și de Neam, de Istorie și de destin fără a ocoli unele momente cruciale și destinale, dramatice și tragice care marchează orice individualitate, personalitate, orice mutație /evoluție sau involuție *sui-generis* conform legităților scrise și nescrise ale mersului înainte al societății în plan dialectic, psihologic și ontologic finalmente. De unde firește și ținuta sobră și de-o manieră intelectual-pedagogică subliniată a volumului.

Între necesitate și actualitate autorul pledează evenimente pe primatul universal al informației și al educației, oricare ar fi dezideratele de un ordin sau altul ale momentului istoriei și ale istoriei momentului. Dl Ion Valer Xenofontov este un istoric bine informat și inspirat de „înțelegerea justă a necesității” pe care o dezvoltă prin prisma Curiozității, prin geometria ei spiritual-verbală și atitudinal-sapientală de mai departe din care ne oferă învățămintele biblice și mitice, imnice și etico-civice fără de care e dificil să pornești la drum la sfârșit și început de milenii, mai cu seamă, atunci când „frontierele istorice” sunt o carte deschisă a vieții dictat de una pe care nu poți și nu ai dreptul să n-o răsfoiești chiar și cu ochii împăinjeniți de lacrimi dintr-un motiv dorit sau nedorit.

Enciclopedismul care-l caracterizează pe autor, precum s-a mai remarcat de către preotul Octavian Moșin, doctor în teologie, în istorie și filosofie, conferențiar universitar, și academicianul Mihai Cimpoi, așadar, n-ar strica să-i asalteze și pe consăngenii săi de aici și de acum. Și, de ce nu?... să-i facă să devină mai curioși față de cele ce se întâmplă în zilele noastre, în destinul nostru și al Țării, al Vieții și al Curiozității, al metamorfozelor ei deloc simple de pătruns întotdeauna până la capăt. Viitorul dintre trecut și prezent va păstra, credem, oricând vie în inimă și-n conștiința personală și universală setea inepuizabilă de nou și de noi ispitită de Curiozitate – de această minune premergătoare a darului de drum în istoria vieții și-n viața istoriei zăvorâtă în Clipă. Cheia sapientală cu care putem lesne deschide orice ușă umană din taina cuvintelor se află în buzunarul mi(ni)sterial al Curiozității. Ca să vă convingeți aieva, citiți-l pe cercetătorul Ion Valer Xenofontov.

Tudor PALLADI,
Poet, critic literar, traducător, redactor

DEMERS ÎNTRU UNICITATE...

Drumul absentează orice idee de reîntoarcere în punctul A.
Scopul drumului e omul la puterea *curiozitate* (s.n. –T.P.) în punctul [B]
Distanța egalează cu sensul *cunoașterii de sine* (s.n. –T.P.)
A Omului la puterea veșnicie.
Anatol Codru

Pentru dl Ion Valer Xenofontov,

Neministrul Curiozității...

...Doamna Curiozitate
E-a Cunoașterii Cetate
Ea la toți ne dăruiește
Steaua-n ceruri ce zâmbeste

În tăcere când lucește
Dulce și-apostolicește
Ne îndeamnă tot Pământul
Să-l înconjurăm cu Gândul

Să trăim cu-a Stelei Cale
Cu-a Ei Lună... Cu-al Ei Soare
Și vom fi cum n-am mai fost
Plini de-al Veșnici Rost

Care-i Unul de când Tatăl
Cel Ceresc... Ni-L date... Iată-L
Arde-n ochii Tăi ca steaua
Cea fierbinte-n jur când neaua

Curcubeul alb își cerne
Peste florile eterne
Să-crească Sus pe Ram
Dorul nesecat de Neam

De Ființă și Credință
De-a Luminii Reverință

...Doamna Curiozitate
Și-a Cunoașterii Cetate
Doar zâmbind vei trece pragul
Vieții veșnice cât pragul
Veacul Ei ne-a știe placul
Scânteind ca steaua lacul

Ce-l alege-n plină noapte
Să-l topească-n a ei șoapte
Până-n zori când dăm de soare
Și de rana ce ne doare

Altfel cum am mai cunoaște
De la Crăciun pân' la Paște
Câte-au fost câte-o să vină?...
Zâmbetul nu e de vină

Dar prin Umbra lui cea rară
Trecem iarnă foc și pară
Și pe dată rând pe rând
Ne-nsorim de-un tainic gând

...Doamna Curiozitate
Dă-ne drumul în Cetate
Să cunoaștem ce-i Trăirea
Morții și Nefericirea

De-a tânji și noi o dată
După Nemoartea uitată
Toate cum-necum fac Unul
Deie Dumnezeuul Bunul
S-avem parte de-a Ta țară
De zâmbetul fără Pradă
Să Te știm și să ne știm
Și-n Cuvânt să Nemurim

Iar încolo foaie verde
Veșnicia nu Te pierde
Că-i tot ce nu se poate
Retraduce iar în toate

...Doamna Curiozitate
La ce-s Clipele în rate
Și-n volume-abandonate
Dacă-a fost să n-ai dreptate?!...
Pân' la șapte-i prea departe
Când de Tine nu ai parte
Eu Te rog până la stele
Să bei lacrimile mele!...

Nu de alta dar de humă
Sunt sătul... Visul ne-asună
Și-am ales de mult din toate
Să scap de singurătate

Drumul către-a ta Cetate
E-a Cunoașterii Dreptate
Și Atoatului din toate
Doamnă Curiozitate!...

Tudor PALLADI

01.07.2017

Contemporanul nostru Eugen Doga, titanul valorilor cantabile, 26 decembrie 2016. Foto: Ion Valer Xenofontov. Muzeul Științei al Academiei de Științe a Moldovei. Fond foto. Cota arhivistică: 000240

(din 1967); 13 spectacole (1968–1986); trei baletе (*Luceafărul*, 1983; *Venancia*, 1989 și *Regina Margot*, 1995); 200 de cântece de muzică ușoară (din 1957), 75 de valsuri înregistrate, 10 tangouri, 12 coruri a cappella etc.

4. Printre cele mai cunoscute creații muzicale scrise de compozitor consemnăm: *Codrii mei frumoși* (cântec, versuri Petrea Cruceniuc, interpretare Ludmila Mișov, 1968), *Orașul meu* (cântec, versuri Gheorghe Vodă, interpretare Sofia Rotaru, 1971), *Vals* (piesă orchestrală din filmul artistic *Dulcea și tandra mea fiară* în regia lui Emil Loteanu, 1976), *Luceafărul* (balet în două acte, șapte tablouri, libret de Emil Loteanu, 1983), *Cântă-mă, amor* (cântec, versuri Grigore Vieru, interpretare Nadejda Cepraga, 1987), *Rondo, Salonul, Hughenoții* (piese orchestrale din serialul televizat *Regina Margot* după romanul lui Alexan-

dre Dumas-tatăl, în regia lui Aleksandr Muratov, 1996) etc. Grație lui E. Doga, mulți interpreți și-au făcut o carieră de succes (Maria Bieșu, Mihail Munteanu, Edita Pieha, Iosif Kobzon, Olga Ciolacu ș.a.).

5. Eugen Doga este autor a peste 150 de culegeri de cântece și romanțe editate. Împreună cu Loghin Țurcanu este autorul manualului *Teoria elementară a muzicii* (1970 și 1991, Editura Lumina, Chișinău).

6. A îndrăgit muzica de la lăutarul orb Fedot Murga (descendent al dinastiei celebrului viorist Gheorghe Murga), conducătorul unui taraf. În anii de studii la Conservatorul „Gavriil Musicescu” (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), studentul E. Doga a participat la o expediție folclorică în satul natal, Mocra, unde a imprimat pe bandă magnetică piese interpretate de Profirie Murga și a prelucrat 24 de melodii din repertoriul acestui lăutar.

7. Muzica lui Eugen Doga are proprietăți curative, realitate demonstrată prin metoda artoterapia, adică terapie prin artă, teorie argumentată științific în anii 1960. La Spitalul Clinic Republican, cel mai mare din Republica Moldova, s-au organizat concerte, acțiuni culturale la care pacienții au audiat muzica lui E. Doga. După reprezentările artistice, bolnavii s-au simțit mult mai bine decât în urma unor tratamente cu medicamente.

Profesorul Demir (numele de botez – Pantelimon) Dragnev (al doilea din stânga) prezintă comunicarea „Ștefan cel Mare și Sfânt între mit și realitate ” la conferința științifico-practică de la biserica „Sfântul Ierarh Nicolae” din s. Gura Bâcului, Anenii Noi, 20 iulie 2017.

Foto: Ion Valer Xenofontov, 20 iulie 2017

10. Ștefan cel Mare, caz unic în istoria Țării Moldovei, a transmis puterea domnească la 30 iunie 1504 fiului său, Bogdan al III-lea. Evenimentul s-a produs în cadrul unui sfat domnesc lărgit (cu funcții electiv) la care Ștefan-Vodă a fost adus pe pat. El a anihilat opoziția unor boieri, a intervenit energic în favoarea fiului său, pe care el însuși l-a așezat pe tron și le-a impus boierii să-i jure credință. Prin urmare, nu a fost domn până în ultima zi a vieții. A decedat la 2 iulie 1504. Mormântul lui Ștefan-Vodă de la mănăstirea Putna, ctitoria voievodului, este loc de pelerinaj al creștinilor. A fost înmormântat, ca și monahii, cu cărămidă sub cap, considerent ce a generat mai multe speculații nejustificate că înainte de moarte s-ar fi călugărit. La 20 iunie 1992 a fost canonizat, fiind înscris în sinaxar, cărțile de cult etc., cu numele „Dreptcredinciosul Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt” (sărbătorit la 2 iulie).

Zona centrală a muzeului privat al familiei Juravski. Foto: Ion Valer Xenofontov, 15 septembrie 2016

MUZEUL PRIVAT AL FAMILIEI JURAVSCHI

Motto: „Trebuie să-i mulțumim Domnului și celor care ne înconjoară.
Toți cei care ne înconjoară să fie sănătoși, să fie bine.
Iar noi să-i putem susține și încuraja”.
Nicolae Juravski, dublu campion olimpic

Casa privată a familiei Juravski din sectorul Centru al municipiului Chișinău este una frumoasă și îngrijită cu mult suflet și inspirație de către stăpânii acesteia, Nicolae și Lucia Juravski. Munca stăpânului – Nicolae Juravski, dublu campion olimpic – se observă în exterior: mica grădină inundată cu iarbă de gazon, flori și copaci (În sezonul cald aici se cultivă chiar roșii și castraveți), micul lac artificial și o fântână. (Apa constituie acea materie care l-a propulsat pe marele sportiv spre culmile olimpice!). Atunci când gospodarul se află în afara Republicii Moldova, primul lucru de care se interesează este sănătatea celor dragi, apoi întreabă dacă mica grădină are nevoie de îngrijiri suplimentare. Este o condiție firească a omului care vine din eternitatea mediului rural, cel care vede rostul său pe pământ în faptul că trebuie să crească și să educe un copil (în cazul familiei Juravski, acest rost este

A. Orlovski, basarabean, participant la Primul Război Mondial. Sursă: arhiva curentă a Muzeului Militar al Armatei Naționale a Republicii Moldova

armata rusă. Ulterior, subiectul a fost dezvoltat într-o monografie, care a avut mai multe ediții (prima din aceasta a avut un tiraj de 200 000 de exemplare). Istoricii ruși au trecut sub tăcere atare afirmații.

10. În linii generale, subiectul Primului Război Mondial în discursul sovietic a fost unul relativ marginalizat. Din considerente ideologice, s-a pus accentul pe evenimentele de formare a statului sovietic – Revoluția din Octombrie și războiul civil. Tematica cu privire la Revoluția din Octombrie a înăbușit cantitativ producția istoriografică vizând primul flagel mondial. Spre deosebire de înfrângerile militare, aceste linii de subiect erau percepute mai bine, scoțând în evidență rolul fondatorilor statului sovietic. Prevalează tematica de cercetare militaro-politică și socioeconomică. Istoriografia sovietică referitoare la Primul

Război Mondial a fost izolată de cercetarea științifică în plan global. A reflectat modul în care discursul istoric elaborat de istorici, oameni de cultură a „conlucrat” cu cel elaborat pe linie oficială, de către autorități.

Moldoveanul Partenie Stratulat (1895–1945), originar din satul Ghidirim, raionul Râbnița, participant la Primul Război Mondial. Sursă: arhiva privată a familiei Prodan.

Notă: Partenie Stratulat a participat la Primul Război Mondial, luptând pe frontul românesc, alături de alți consăteni. În fața lui a murit Roman Nezwinski, fratele mai mare al viitoarei lui soții, Eudochia. La Galați, o țigancă i-a prezis că va scăpa cu viața în urma acestui flagel militar, dar nu va trăi mai mult de 50 de ani. A fost internat aproape un an în spitalul miliar din Odesa, apoi a revenit acasă. Precizarea s-a adeverit. În 1944 a fost mobilizat în armata sovietică, luptând în cel de-al Doilea Război Mondial. A murit la 6 mai 1945, la Viena.

Conacul boierului Balaban edificat la sfârșitul sec. al XIX-lea.
Foto: Ion Valer Xenofontov, 24 iulie 2016

Grajdul boierului Balaban, transformat, peste ani, în reședința directorului pensiunii și locuințe ale personalului.
Foto: Ion Valer Xenofontov, 24 iulie 2016

3. Cel mai căutat produs în perioada sovietică la Pensiunea „Știința” era berea, care era adusă în lăzi, cu mari intervenții (prin intermediul lui Birman, directorul pensiunii), din Belgorod-Dnestrovsk. Peștele, în schimb, era din abundență și foarte variat.

4. Cea mai veche clădire din zona Balabanovka se află la Pensiunea „Știința”. Este vorba despre conacul boierului Balaban. Este o construcție de la sfârșitul sec. al XIX-lea, care are 12 camere mari și luminoase. Grosimea zidului este de 1 m. Vara conacul este răcoros, iar iarna – călduros. În anii celui de-al Doilea Război Mondial, în edificiu a fost cazată o unitate militară germană. Un fiu de-al fostului ofițer german, șeful

structurii militare, a vizitat construcția în ultimii ani. Aproximativ în aceeași perioadă cu conacul s-a construit și grajdul. Potcoava germană găsită în această construcție și fixată de-asupra ușii căsuței paznicului este considerată talismanul pensiunii.

5. Pensiunea „Știința” este o oază de verdeață în regiune. Aici cresc arbori și arbuști atât din specii foioase, cât și din cele fructifere. Printre cei mai bătrâni copaci este un castan care are 115 ani. Dimineața ești trezit de un concert frumos oferit cu mare măiestrie de păsările care se adăpostesc în flora pensiunii.

6. Bucatele sunt pregătite cu multă pasiune de bucătari din Republica Moldova în stil tradițional moldovenesc. Vineri, 22 iulie 2016, a fost sacrificat un porc în pensiune, iar sâmbătă 23 iulie a.a. bucătarii au pregătit o mămăligă uriașă într-un ceun din fontă. Din cele 8 kg de făină s-a pregătit o mămăligă din făină moldovenească, cu gust și aromă ca acasă, pentru 123 de persoane. La cină, alături de acest aliment, s-a